

Elif Doğan

-
Deneme
-

**Meğer
Ben
Feministmişim**

Elif Doğan, iki kız kardeşin büyüğü olarak Mersin’de doğdu. Çankaya İlkokulu’nun ardından Tarsus Amerikan Koleji’ni bitirdi. Gönlü öğretmenlikte olsa da, o zamanlar “altın bilezik” olduğu söylenen “işletme”yi tercih etti. Marmara Üniversitesi’ndeki lisans eğitiminin ardından Baltimore Üniversitesi’nde MBA yaptı. “Öğretmen olamadım, belki akademisyen olurum” düşüncesiyle işletme doktoraına başvurdu. Neyse ki doktoradan reddedildi; böylece aslında işletmeyi hiç sevmediğini, insana dokunan bir alanda var olmak istediğini fark etti.

Amerika’da çeşitli yerel, ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinde “kaynak geliştirme” üzerine çalıştı. Anne olduktan sonra Türkiye’ye döndü. İlk kitabı *Annelik Her Zaman Toz pembe Değil* 2013’te Doğan Kitap tarafından yayımlandı. 2009 yılından bu yana Blogcu-Anne.com’da annelik, ebeveynlik ve kadınlık halleri üzerine yazılar yazıyor. Dijital Topuklar isimli kadın platformunun iki kurucu ortağından biri ve Feminist Eksen adlı bir podcast serisinin yaratıcısı olan Doğan, anneliğe ve kadınlığa dair yazmaya, okumaya, konuşmaya, en çok da düşünmeye devam ediyor.

DOĞAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTABI

Annelik Her Zaman Tozpembe Değil

MEĞER BEN FEMİNİSTMİŞİM

Yazan: Elif Doğan

Editör: Aslı Gunes

Yayın hakları: © 2021 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ő.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Mayıs 2022 / ISBN 978-625-8380-47-7

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Serçin Çabuk

Kapak görseli: Nurten Söyletir, Ali Söyletir

Sayfa uygulama: Taylan Polat

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnŐaat San. ve Tic. A.Ő.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 446 05 99

Sertifika No: 52729

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ő.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 ŐiŐli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Meğer Ben Feministmişim

Elif Doğan

Özgecan Aslan'a...

Bu satırları yazabilmem için yolu açan, adını bildiğim,
bilmediğim tüm kadınlara...

İçindekiler

Bir Söz.....	11
El Yordamıyla Feminizm.....	15
Derdi olan yazar.....	18
Benim kendi küçük, feminist yolculuğum.....	23
Meğer ben devrimciymişim	29
Yarım kalan devrim.....	36
Anne Olmak, Annelik Yapmak	43
Ve erkekler “annelik içgüdü”nü yarattı.....	50
“Erkek kardeşlerimizden tek istediğim, yakamızdan düşmeleridir.”	57
Kötülüklerin anası	63
Herkes anne oluyor	70
Meğer herkes anne olmuyormuş.....	75
Pişmanlık da sevdaya dahil.....	79
Pelerinsiz süper kahraman.....	87
Annesel Olan da Politikdir.....	99
Politik olan kişiseldir	103
Her kürtaj bir ne’dir?	110
Doğsaydı kaç yaşında olurdu?	116
Kutsal bir kariyer olarak annelik.....	122

Ben de Anlattım	133
Geçmiş ölü değil. Geçmiş, geçmiş bile değil	137
Bir nesilden diğerine	140
Aile zannettiğiniz kadar güvenli bir yer değil	144
Çocukken başımıza ne gelmiş olursa olsun artık yetişkiniz ve başa çıkabiliriz	149
Meğer Ben Emekçiymişim	159
Evine bakan hanım bir insan	162
Görünmeyen ev işleri	166
Şimmmmdi oturdum	173
Bir iktidar alanı olarak mutfak.....	180
Fedakârlık borçlandırır	185
Aynı Dünyanın İnsanları	193
Evlilik ne zaman bu kadar zorlaştı?.....	198
Anne olmak, babalık yapmak	203
Söyleseydin yapardım.....	213
Çare ev grevi.....	219
Dört yapraklı yonca	225
Yardım değil işbölümü	229
İkiliklerin birliği	233
Yeni bir yemin	237
Birkaç Son Söz.....	249
Verdiğimiz rahatsızlıktan dolayı özür dilemeyiz	249
Feminist doğulmaz, feminist olunur	257
Dünyayı söküp yeniden kurmalıyız	261
En Son Söz.....	269
Öfkeli kadınlar hepimizin yaşamını değiştirebilir.....	269
Birkaç Teşekkür.....	275
Notlar.....	278

Bir Söz...

21 Kasım 2014'te, ilk kitabım *Annelik Her Zaman Toz pembe Değil*'in yayımlanmasından yaklaşık bir buçuk sene sonra, elimde tuttuğum kurşunkalemle çizgili bir deftere not alırken çektiğim bir fotoğrafı Instagram'da paylaşmış, "Dün gece ikinci kitabımı yazmaya başlamış olabilirim. Kâğıt kalemle başladığımdan, biraz uzun sürebilir" diye yazmıştım altına.

Araya giren sürpriz bir hamilelik, onu takip eden yaklaşık iki senelik uykusuzluk, bir yandan çok şükür büyümeye devam eden biri bebek üç çocuk, o sırada ortaya çıkan ve binlerce kadına ulaşmayı amaçlayan yıllık bir etkinlik, bir küresel pandemi, bir şehir değişikliği, tiroid kanseri teşhisini takip eden hızlı bir ameliyat ve şu an sıralamayacağım irili ufaklı hayat galeleri sonrasında, yaklaşık yedi yılın sonunda tamamlayabildim. İnsan ağzından çıkan söze dikkat etmeli.

Elisabeth Gilbert, *Büyük Sihir* kitabında, evrende hayvanlar, bitkiler, bakteriler ve virüslerin yanı sıra fikirlerin de yaşadığına inandığını söylüyor. Fikirler, bedensiz ancak enerjik yaşam formlarıymış. Ve duyguları olan yaşam formlarıymış bunlar... Eğer yaratıcılığın ne kadar zor ve yorucu olduğunu yüksek sesle dile getirirseniz alınıp küser, sizden uzaklaşırlarmış. Sanırım ben bunu biraz fazla yapmış olacağım ki, bir uçak yolculuğu sırasında aniden aklıma düşen kitap fikri, ben onu kucaklamayınca birkaç sene boyunca uzağımda durdu.

Neyse ki beni hiç bırakmadı. Bundan yaklaşık üç sene önce tekrar yakınuma uğradığında bu kez sımsıkı tuttum onu. Üzerine birçok şey koydum, süzdüm, okudum, ekledim, değiştirdim, dönüştürdüm, kendim değiştirdim, dönüştürdüm ve ortaya bu kitap çıktı.

Kolay olmadı. Kolay olmamasının sebeplerinden bir tanesi, ben kitabımı yazarken hayatın bana "Sen kitabını yaz, ben bekle-

rim” dememesiydi. Bu devirde hayat, özellikle de çocuklu bir hayat, hele de çok çocuklu bir hayat, kitap yazmak gibi sebat isteyen bir sürece pek müsamaha göstermiyor, o kitabın ortaya çıkış sebebi hayatın kendisi olsa da...

Ama bir diğer sebep, belki de asıl sebep, bu kitapta söylediklerimi söylemekten korkmamdı.

Bu kitabı yazmak benim için kolay olmadı. “Feminizm” ve “feminist” kelimelerini kendime dair telaffuz etmek zaman aldı benim için. Bazı şeyleri kendime yakıştırmam için “haddimi aşmam” gerekti.

Bu kitabı bir çeşit çözümleme olması niyetiyle yazdım. Yıllarca sadece teorik olarak asılı durduğunu sandığım fikirlerin aslında hayatın ta içinden olduğunu fark ettikten sonra, akademik jargonların kendi hayatımdaki karşılıklarını ortaya dökmek, hem yalnız olmadığımı görmek hem de yalnız olmadığımı göstermek istedim.

Ürkek bir çekingenlikle ilk kitabım için söylediğim “feminist iddiası yok” sözünü bu kitap için söylemeyeceğim elbette... Tam tersi, feminist bir iddiası olan, acemiliğime gelen ilk kitabımın arka planını hazırlayan, anneliğin neden toz pembe olmadığını ortaya koymaya niyet eden bir kitap bu... Yine de, bir feminist teori kitabı olduğunu iddia etmekten çok uzak olduğum gibi, feminizme dair her konuyu kapsadığımı, dahası böyle bir niyetim olduğunu söylemem de doğru olmaz.

Bu kitapta yazarları ilk söyleyen ben değilim. Son söyleyen de ben olmayacağım. Feminizme dair her şeyi bildiğimi iddia etmekten de, feminizme dair her şeyin bilinebileceğini söylemekten de çok uzağım. Ama, feminizme –benim gibi– yıllarca uzak durmuş kimselerin feminizmle tanışmasına vesile olursam kendimi amacıma ulaşmış sayacağım.

Kitaptaki bazı paylaşımlar tetikleyici olabilir. Bazı şeyleri yazmak benim için de kolay olmadı. Ancak yazmanın sağaltıcı bir etkisi oldu benim için... Okumanın da öyle olmasını dilerim...

Blog yazmaya başladığımda 33 yaşındaydım, bu satırları yazdığım an itibarıyla 46’nın içindeyim. Birçok şeyi yaşayarak öğrendim, değiştim. Eski yazılarımdan –bir önceki kitabımda da olmak

üzere- beğenmediklerim, şimdiki bakış açımıla küçümsediklerim var. Ancak sanırım 10 sene önceki halimizle aynı fikirde olmama-ya “büyümek” diyoruz.

Bu kitap, bir çeşit ifşa çabası. İçine doğduğumuz bu ataerkil dünyanın biz doğmadan çok önce bizim için sinsice kurguladıklarını, biz fark etmeden bize yutturduklarını görünür kılma girişimi.

Bu kitapta, çocuklarımı yetiştirmek için çıktığım ve kadınlığımla iletişime geçtiğim yolda keşfettiklerimi anlatıyorum. Başkalarına akıl vermek haddim değil. Herhangi bir davranışı yapmayı ya da yapmama-yı kimseye öğütleyemem, çünkü sonuçlarıyla yüzleşecek olan ben değilim. Sadece ne yapıp ne yapmadığımı, nelerin işe yarayıp yaramadığını bir yandan keşfederken bir yandan da anlatmak istedim.

Bu bir kişisel gelişim kitabı değil, her ne kadar kendi kişisel gelişim yolculuğumu anlatsa da... Bir tavsiye kitabı değil, her ne kadar el yordamıyla keşfettiğim bazı çözüm önerilerini ortaya koysa da... Araştırmayı seven, anneliğin tarihine, teorisine ilgi duyan bir kadının, tecrübeleriyle harmanladığı kişisel, öznel araştırmaları ve tahlilleri bunlar. Bir “bence” kitabı bu, kendine dönük bir keşif sürecinin, bazı çıkarımların ortaya dökülmesi...

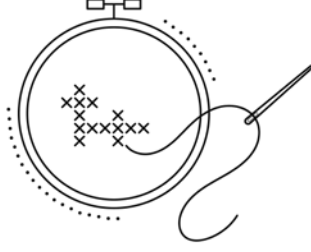
Bu kitap, benim kendi küçük isyanım. Düzenin bence ne yön- de değişmesi gerektiğine dair manifestom. İlgi alanım ve ihtiyaç- larım doğrultusunda okuduklarımdan, izlediklerimden, dinledik- lerimden yola çıkarak biriktirdiklerim ve bu biriktirdiklerimden bir kitaba sığdırabildiklerim.

Bir de sığdıramadıklarım var. Bana kalsa bu kitap hiç bitmez- di. Bir yandan aşırı yazmışım gibi hissederken, bir yandan da ya- zılacak her şeyi yazmamış, bir şeyleri eksik bırakmışım gibi his- sediyordum. Meğer birçok hissimde olduğu gibi bu hissimde de yalnız değilmişim. Meğer “hiçbir kadın aşırı yazamaz”mış. Zaten de “hiçbir kadın, hiçbir zaman yeterince yazmamış.”¹

Daha yazacak çok yazı, söylenecek çok söz var.

Yeni sözlerde buluşmak dileğiyle,

Elif Doğan
2022 - Bodrum

El Yordamıyla Feminizm

“Kadın doğulmaz, kadın olunur.”

Simone de Beauvoir

“Feminist doğulmaz, feminist olunur.”

bell hooks

“İnsanların ‘feminist’ kelimesini desteklememelerinin iki sebebi var: Birincisi, ne anlama geldiğini bilmiyorlar. İkincisi, ne anlama geldiğini çok iyi biliyorlar.”

Gloria Steinem

Bu satırları yazdığım an itibarıyla 15 seneyi geçen ebeveynliği-mizin ilk 10 senelik bölümünde, evdeki işleri adil bir şekilde paylaşmak konusunda benimle hemfikir olan eşim, o gün çocuklarla yalnız kalacaksa ve ben evde olmayacaksam, ben kapıdan çıkmadan, çıktıysam da telefon açarak bana sorardı: “Kaçta yemek yesinler?” Bu soruyu her duyduğumda derin bir “Ya Sabır!” çektikten sonra ona, yenidoğan bebeğimizi iki saatte bir beslediğimiz günlerin çok geride kaldığını, artık saat hesabı yapmak yerine üçü de konuşabilen çocuklarımıza “Acıktınız mı? Yemek yemek ister misiniz? Ne yemek istersiniz?” diye sormasının, o sırada orada olmayan –ya da kapıdan çıkmak için acele eden– şahsıma “Ne zaman yesinler? Ne yesinler? Ne kadar yesinler?” gibi sorular sormasından çok daha pratik olacağını anlatırdım.

Doğan'ın² bunu bıkmadan, usanmadan yapıyor olmasının sebebi, toplumda yerleşmiş olan “Yuvayı dışı kuş yapar” algısıydı. Onun –ve etrafımdaki birçok insanın– gözünde evle ve çocuklarla ilgili konularda nihai karar mercii bendim. Ben, evin “Her Şeyden Sorumlu Genel Müdürü”ydüm.³ O ise Genel Müdür Yardımcısı.

Her şey lise son sınıfta “çıkılmaya” başlamamızla başladı. Üniversite boyunca ayrı evlerde ama çoğunlukla –ve çaktırmadan– birlikte yaşadık. Üniversite bitince o yüksek lisans için Amerika'ya gitti, bense İstanbul'da kaldım. Güya birbirimizin geleceğini etkilemeyecek, kendi hayatlarımıza dair rasyonel kararlar verecektik. Üç ay sonra nişanlanmış; ondan altı ay sonra da eski erkek arkadaşım, yeni kocamın peşinden Amerika'ya gitmişti.

Altı çocuğunu büyüttükten sonra yaşam amacını “evlenme çağına gelmiş genç kızlara koca bulmak” olarak güncelleyen babaannem dışında ailemdeki hemen herkes, 23 yaşında evlenmeye kalkışmam konusunda biraz tedirgindi ilk başta... Haksız da değillerdi, o günün şartlarında bile erken sayılabilecek bir yaştı bu. Ancak o günlerde, o şartlarda sevgilimin peşinden başka bir ülkeye gitmemin tek yolu onunla evlenmekti. Çünkü babam, her ne kadar “Bence iki insanın evlenmeden önce birbirlerini tanımaları için bir süre birlikte yaşamaları lazım” düşüncemde benimle hemfikir olduğunu söylese de, bunu uygulamaya geçirmem konusundaki görüşünü son derece net bir şekilde beyan etmişti: “Sen sakın böyle bir şey yapma!”

Böylelikle düğün dernek evlendik ve bir köpekle başlayan, iki köpekle devam eden, nihayetinde üç çocuklu bir hayata evrilecek ortak hayat yolculuğumuz başladı. Başlarda her şey yolundaydı: Çok severek ve heyecanla evlendiğim bir lise aşkı, iki kişilik küçük hayatımıza yetecek kadar para kazandığımız işlerimiz, evde bizi bekleyen köpeklerimiz vardı. Amerikan kapitalizminin, vergi veren her vatandaş (ya da bizim durumumuzda *göçmen*) için uygun gördüğü basamakları bir bir tırmanıyor, tek odalı kiralık apartman dairemizin ardından iki odalı bir eve ve onu takiben 30 yıllık krediyle aldığımız yeşil panjurlu, minicik bahçeli evimize taşınmış olmanın mutluluğunu yaşıyorduk. Sırada çocuğumuzun

olması, daha büyük bahçeli müstakil bir eve geçmek, bir çocuğumuzun daha olması, arabamızı –çocuk sayısına uygun olacak şekilde– büyütme gibi, Amerikan Rüyası'nın dayattığı “yapılacaklar listesi”ndeki maddelerin üzerinden tek tek geçmek vardı.

İki köpekli ve henüz sıfır çocuklu bir aile olarak evimiz her daim derli topluydu. Bize gelen çocuklu arkadaşlarımız “Çocuğunuz olmadığı her halinizden belli... Eviniz IKEA kataloğu gibi” derlerdi. Bu katalog düzeninden ben sorumluydum, çünkü ben “dişi kuş”tum. Ama öyle herhangi bir dişi kuş değil, çok şanslı bir dişi kuştum, çünkü eşim bana çok “yardımcı”ydı. Temizliğin ne zaman yapılacağına dair karar verme ve harekete geçme, güç gerektiren işler konusunda sevgilimi görevlendirme, toz alma gibi ayrıntılar, çamaşırları yıkama ve kurutma gibi rutin işler benden sorulsa da yorulduğumda ona söylemem, elektrik süpürgesini elimden alması için yeterliydi. Fakat “söylemem” önemliydi, çünkü söylenmezse nereden bilecek; adam haklı olarak “Söyledin de yapmadım mı?” diyecekti!

Sevgilim “kadın olmadığı için” ev işi ve temizlik konusunda benim kadar titiz değildi. Benim aksime, anasının karnından elektrik süpürgesinin bütün aparatlarını kullanmayı bilerek doğmadığı için de evi benim kadar detaylı süpüremezdi. Ama olsundu. Ben iş yaparken ayağını uzatıp maç seyretmezdi canım (ben temizliği onun maç seyredeceği saatlere denk getirmek konusunda inat etmiyorsam tabii). Sırf bu bile ne kadar şanslı olduğumu ortaya koyuyordu.

Hayatı adil bir şekilde paylaştığımız bir çifttik. Doğan üç ayrı işte gece geç saatlere kadar çalışıyor, eve çok yorgun geliyordu. Benim iş tempom o sıralarda daha rahat olduğundan ve evde daha çok vakit geçirdiğimden ev işleri ağırlıklı olarak bendeydi. Ben tam zamanlı bir işe başlayıp onun da çalışma saatleri biraz daha düzene girince, evdeki işleri daha fazla paylaşır olmuştuk. Koordinasyon kısmı hâlâ asıl olarak bende olsa da bu bana çok fazla yük bindirmiyordu. Zaten günün çoğunu dışarıda geçiren, evde onları bekleyen iki köpektan başka sorumluluğu olmayan iki yetişkinin evin içinde yapacak ne kadar işi olabilirdi ki?

“Kendimi ilk ne zaman ‘feminist’ olarak adlandırdığımı hatırlamıyorum. Bunun zaman aldığını biliyorum sadece... Zaman içinde, o güne kadar ‘varsayılan doğru’ olarak kabul ettiğim her şeye farklı bakmaya, ‘Aslında böyle olmayabilir’ demeye başladığımı fark ettim. Zihnimde yıllardır yakılmayı bekleyen bir ışık yanmış ve geçmişte karanlıkta olduğunun farkında bile olmadığım birçok şey aydınlanmaya başlamıştı. Cin şişeden çıkmıştı.”

Siz hiç “Aman bırak dünya yansın, mutfak dağınık kalsın, yemeği başkası yapsın; ben şimdi açıp kitabımı okuyacağım” diyen bir kadın gördünüz mü? Biz gördük. Bu kitabı elinde tutan kadınları...

Fotoğraf: Özcan Yılmaz

Blogcu Anne Elif Doğan kendi feminist aydınlanma yolculuğunu anlatırken feminizmi hayatın tam ortasına yerleştiriyor; bizleri evimizi, partnerimizle iletişimimizi, çocuklarımızla ilişkimizi, aşka bakışımızı, kısacası hayatı yaşayış biçimimizi

değiştirmeye davet ediyor. Şimdi bırakın ev dağınık kalsın, siz bu kitabı okuyun. Dansınız değişecek.

